

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

§. IV. Dilvuntur præcipua argumenta Vvendochij

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

non solum ignorantiam invincibilem juris naturalis, sed etiam ignorantiam invincibilem juris positivum, esse malam & culpabilem, cum illa pariter à peccato originali proveniat, & per culpam primi parentis in hominum mentes injecta sit. Ostendimus etiam quod est peccatum originale sit nobis voluntarium voluntate capitis, quantum ad privationem gratiæ & justitiæ originalis, quæ in pœnam illius spoliati sumus, tamen omnes effectus ex eo promanantes non censentur nobis voluntarij & culpabiles; alioquin infidelitas negativa, & motus inordinati concupiscentiæ, prævenientes consensum voluntatis, imò & ei repugnantes, essent peccata; cum infidelitas negativa, & fomes concupiscentiæ, sint effectus & pœnae originalis peccati. Unde egregiè D. Thomas in 2. dist. 30. qu. 1. art. 2. in corp. *Oportet (inquit) quod secundum hoc quod aliquid rationem culpa habet, secundum hoc ratio voluntarij in ipso reperiat. Sicut autem est quoddam bonum quod respicit naturam, & quoddam quod respicit personam; ita etiam est quoddam culpa natura, & quoddam persona. Unde ad culpam persone requiritur voluntas persona, sicut patet in culpa actuali, quæ per actum persone committitur: ad culpam verò nature (id est originale peccatum) non requiritur nisi voluntas in natura illa.* Cum ergo ignorantia invincibilis juris naturalis non sit voluntaria voluntate persona, esto sit voluntaria voluntate nature, sicut peccatum originale à quo fluit; non est peccatum formaliter, sed tantum materialiter, ut ex supra dictis patet.

Objicies quintò: Non potest dari ignorantia invincibilis de jure naturali, sicut nec de existentia Dei: Ergo omnis ignorantia juris naturalis, vincibilis & culpabilis est, subindeque à peccato non excusat. Consequentia manifesta est, Antecedens verò docetur à pluribus antiquis Theologis, quos refert Vazquez in 1. 2. disp. 120. cap. 2. Inter quos præcipui sunt Albertus Magnus, Aletis, D. Bonaventura, Guillelmus Parisiensis, Durandus, Gabriel, & Adrianus. Imò Gerson lib. de vita spirituali lect. 14. corol. 3. testatur eam sententiam esse concordem: *Quidquid sit (inquit) de ignorantia facti aut juris humani positivi, concors est sententia, nullam in his quæ legis divinae sunt, cadere ignorantiam invincibilem.* Favet etiam D. Thomas 1. 2. qu. 91. art. 2. in corp. ubi docet jus naturale esse conceptionem homini naturaliter inditam, quæ dirigitur ad convenienter agendum in propriis actionibus, & quandam legis aeternæ in creatura rationali participationem, juxta illud Prophetae Psal. 4. *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine.*

Respondeo, in jure naturali tria esse genera præceptorum: quædam norissima & universalissima, quæ non tantum dicenda sunt præcepta, quam præceptorum omnium principia; cujusmodi sunt ista: *Bonum est faciendum: Malum est fugiendum: Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris.* Ad hæc reduci possunt quædam ex præceptis Decalogi, quæ ex eis nullo negotio à quovis ratione utente citò deducuntur: ut quod Deus sit colendus, quod parentes sint honorandi, &c. Alia sunt, quæ licet immediate etiam ex iisdem principiis inferantur, non tamen ita facile & evidenter sicut ea quæ modò diximus: hujusmodi sunt alia præcepta Decalogi, ut non furari, non mentiri &c. Alia denique sunt præcepta in jure naturali non per se nota, sed velut conclusiones aliorum quæ diximus, & quæ non nisi discursu

Tom. III.

& labore ex eis deducuntur. Quamvis ergo omnes conveniant, quod non possit dari ignorantia invincibilis de præceptis primi & secundi generis; certum tamen & indubitatum est apud Theologos, de ultimis posse dari ignorantiam invincibilem, nedum apud rudes & agrestes, sed etiam apud doctos & litteratos, qui sæpe dubitant, & aliquando in contrarias dividuntur sententias, an aliquid jure nature vel jure tantum positivo præceptum aut prohibitum sit. Plures etiam graves Theologi existimant, apud rudes & indisciplinatos posse dari ignorantiam invincibilem, saltem per aliquod temporis spatium, de præceptis tertiæ classis, imò & toto tempore vitæ, si hujusmodi præcepta negativa, v. g. non occidere, non furari, non mentiri, considerentur ut vestita aliquâ circumstantiâ, vel conditione; sicut furari ad dandam elemosynam, mentiri ad propriam vel alienam vitam tuendam, occidere eum qui est morti proximus, ne diu agonizet. Unde refert Vazquez ubi supra disp. 122. cap. 2. se vidisse rusticum, qui pium existimabat, ægrum jam jam moriturum in alteram partem versare, quò citius exhalaret animam, ne diu mortis dolore detineretur: neque unquam id illicitum, imò honestum & pium semper illi apparuisse; eumque factò sufficienti examine à se deprehensum ignorantiam invincibili laborasse. Unde cum Albertus Magnus, Aletis, D. Bonaventura, & alij antiqui Theologi supra citati, docent non posse dari ignorantiam invincibilem juris naturalis, loquuntur de jure naturali, ut continet præcepta primi & secundi generis, non verò de præceptis tertiæ & quartæ classis. Eodem modo intelligendus est D. Thomas, cum docet jus naturale esse conceptionem homini naturaliter inditam: hoc enim verum est de jure nature, ut dicit notissima illa & generalissima principia morum, quæ nullo indigent discursu, sed statim habitâ notitiâ terminorum, ipso lumine naturalis rationis innotescunt; non verò de aliis, quæ non nisi discursu & labore ex istis deducuntur.

S. IV.

Diluuntur præcipua argumenta Wendrochij.

LICET ex principiis jam statutis facile solvi possint præcipua fundamenta Wendrochij; ne tamen quicquam insolutum maneat, ea breviter hîc referemus ac diluamus.

In primis ergo probat auctoritate Doctoris Angelici, opinionem probabilem falsam, & juri naturali repugnantem, neminem à peccato penitus eximere, & tria adducit ejus testimonia ex quodlibetis desumpta. Primum habetur quodlib. 8. art. 13. ubi S. Doctor ait: *Illud quod agitur contra legem, semper est malum, nec excusatur per hoc quod est secundum conscientiam.* Secundum sumitur ex quodlib. 9. art. 15. ubi dicit: *Error quo non creditur esse peccatum mortale quod est peccatum mortale, conscientiam non excusat à toto, licet forte à tanto.* Tertium depromit ex quodlib. 3. art. 10. ubi sic habet: *Nullus excusatur, si sequatur opinionem erroneam alicujus Magistri; in talibus enim ignorantia non excusat.*

Addit S. Doctorem hanc doctrinam ex ingenio proprio non peperisse, sed ex certissimis Scripturæ oraculis desumpsisse. Quid enim clarius (inquit) quam illa Christi vox: *si cæcus cæco ducatur præter, ambo in foveam cadunt?* Quis autem neget cæcum esse, qui opinionem

R 1

259.

260.

probabilem falsam sequitur, cum veritatem, id est verum lumen non cernat? Corruet ergo ipse in foveam, si secutus fuerit fallax illud lumen, quod ipsi falsitatem exhibet, similitudine veritatis indutam. Quid validius (addit) quam iste Proverbiorum locus: *Est via quae videtur homini rectissima, & novissima illius ducunt ad mortem?* Quid enim aliud via, quae videtur recta, & non est, nisi falsa probabilitas? Omnino certe conscientia illa probabilis aberronea nihil differt, cum fallum amplectitur: Ergo falsa probabilitas, quantolibet suffragantium numero, seu adventitia auctoritate muniatur & juvetur, non excusat à peccato, sed ducit ad mortem.

261. Id confirmat exemplo desumpto ex Evangelio. Nulla enim (inquit) opinio falsa probabilior fuit, quam ea, quae Iudaei, quibus minus bene cum uxoribus conveniebat, fas sibi esse censebant dare illis libellum repudij; nullus siquidem apud ipsos doctus id suspicabatur illicitum: & tamen ex Christi verbis, qui repudium tantum ad duritiam cordis declarat Iudaeis esse concessum, & dimissam ab aliquo uxorem sine adulterio duci non posse, constans Patrum traditio concludit nunquam Iudaeis repudium licuisse.

262. Addit aliqua SS. Patrum testimonia, praesertim illud Tertulliani de spectaculis cap. 20. *Erramus, nusquam & nunquam excusatur quod Deus damnat: nusquam & nunquam licet, quod semper & ubique non licet.* Et illud D. Bernardi de praecip. & dispens. cap. 14. quod probabilitates falsas (inquit) funditus disjicit: *Ut interior oculus verè sit simplex, duo illi arbitror necessaria, charitatem in intentione, & in electione veritatem: nam si bonum quidem diligit, sed verum non eligit, habet quidem zelum Dei, sed non secundum scientiam, & nescio quomodo iudicio veritatis vera esse possit cum falsitate simplicitas.*

263. Respondeo primò, haec testimonia magis nocere, quam prodesse Wendrochio: Tum quia haec generaliter probant, ea quae fiunt ex ignorantia sive juris naturalis, sive positivi, non excusari à peccato; & tamen ille lect. 3. s. 7. expressè docet, ea quae fiunt ex ignorantia invincibili juris positivi non esse peccata, etiamsi sint legi positiva contraria: Tum etiam, quia illa suadent, non solum non licere sequi opinionem probabilem, sed nec probabiliorum, imò nec probabilissimam; cum contingere possit quod opinio etiam probabilissima sit falsa, & legi naturali contraria. Cum ergo haec testimonia nimis probent, nihil omnino suadent. Unde

264. Ad primum locum D. Thomae respondeo, *ilud quod est contra legem semper esse malum, nec excusari per hoc quod est secundum conscientiam, erroneam errore crasso & affectato, qui non excusat à peccato: bene tamen id quod est secundum conscientiam erroneam, errore invincibili & inculpabili, quem à peccato eximere docet S. Doctor, non solum locis supra citatis, sed etiam in illo articulo 13. quodlib. 8. in argumento, sed contra, ubi sic ait: Si aliquis adhibet diligentiam, inquirens an habere plures praebendas sit licitum, nec invenit aliquid quod ipsum moveat ad hoc quod sit illicitum, videtur quod sine peccato plures possit praebendas habere: At fieri potest quod sit contra legem divinam habere plures praebendas: Ergo ex S. Thomae ille non peccat, qui ex ignorantia invincibili facit aliquid legi divinae repugnans. Ex quo patet responsio ad alium locum ex quodlibeto 9. desumptum:*

quando enim S. Doctor ait: *Error quo non creditur esse peccatum morale quod est peccatum mortale, conscientiam non excusat à toto, licet forte à tanto, loquitur de errore crasso & affectato, non verò de invincibili & inculpabili.* Idem prorsus dicendum ad tertium textum quodlibeti 3. art. 10. ubi legitur: *Nullus excusatur, si sequatur opinionem erroneam alicujus Magistri:* hoc enim intelligendum est de eo, qui ex ignorantia invincibili & culpabili opinionem illam sequitur; secus verò de illo, qui invincibiliter & inculpabiliter talem errorem ignorat.

Eodem modo exponi debet illud Matth. 15. *Si caecus caecum ducat, ambo in foveam cadent, & istud Proverb. 14. Est via quae videtur homini iusta, novissima autem ejus deducunt ad mortem.* Nam in primo sermo est de caecitate affectata & voluntaria, quae revera Pharisei tenebantur: in secundo de via, quae per ignorantiam crassam & voluntariam videtur homini recta, non verò de illa quae invincibiliter & inculpabiliter recta existimatur.

265. Quod verò subnectit Wendrochius de libello repudij, nempe nunquam repudium Iudaeis licuisse, & hoc constanti Patrum traditione constare, non est certum: nam S. Thomas in Supplemento qu. 67. art. 3. docet probabiliter dici posse, sub lege Moysi licitum fuisse ex permissione divina repudiare uxorem; quod etiam asserunt Scotus, Durandus, Paludanus, & alij antiqui Theologi in 4. Sentent. dist. 33. ubi docent indissolubile matrimonij vinculum divina lege initio fuisse institutum; in hac deinde per Moysen, Dei jussu, ad majus malum vitandum, fuisse dispensatum, seu indultum, ut hoc vinculum propter graves aliquas causas dissolvi posset; ac demum à Christo in nova lege indultum illud repudij abrogatum ac revocatum fuisse.

Errat etiam hic Author, dum confundit opinionem probabilem falsam cum opinione erronea. Prima enim illa est, quae licet ipsa veritatem non attingat, & ei consona non sit, probabiliter tamen rationi seu verisimilitudini nititur: secunda verò probabiliter rationi vel auctoritati non nititur, sed communi Ecclesiae testimonio, vel SS. Patrum traditioni repugnat. Unde Theologi in tractatu de fide distinguere solent inter propositionem falsam, temerariam, erroneam, & haereticam.

267. Tertulliani locus de spectac. cap. 20. non multum urget: facile enim respondetur, *nunquam excusari quod Deus damnat, quando scienter & voluntarie fit; secus verò, si ignoranter & involuntarie fiat: Deus enim damnat accessum ad uxorem alterius, illeque lege naturali prohibitus est; ignorans tamen invincibiliter non esse suam, excusatur apud Deum, ut patet in Jacob quando primò accessit ad Liam.* Idem cum proportione dicendum de eo, qui operatur ex opinione probabiliter falsa, & legi divinae contraria, quam invincibiliter credit esse veram, & legi divinae conformem: nam licet faciat aliquid illicitum absolute & secundum se, ratione tamen ignorantiae invincibilis, quae, ut supra ostendimus, tollit rationem voluntarij, excusatur apud Deum.

268. Locus etiam D. Bernardi ad rem non facit, nec militat contra nos, qui asserimus hominem semper teneri eligere id quod probabilius, & veritati conformius seu vicinius ipsi apparet, sed solum contra recentiores Casuistas, affirmantes posse eligi sententiam minus probabilem in concursu probabilioris: qui enim sic operatur, non habet

in electione veritatem, cum non eligat, sed rejiciat id quod ipsi videtur conformius aut vicinius veritati, ut supra art. 2. s. 2. ponderatum est. s. V.

Alia Wendrochij argumenta solvuntur.

268. **P**OST QUAM Wendrochius Scripturæ & SS. Patrum testimoniis dogma illud, quo asserit nullam opinionem probabilem falsam excusare à peccato, et si ejus falsitas invincibiliter ignoretur, probare conatus est, Theologicis argumentis illud nititur suadere sect. 2. s. 3. ubi primò sic arguit. Sine gratia nullum opus bonum fieri potest: Sed nunquam gratia est sine cognitione veritatis, & nunquam veritas cum opinione probabili falsa: Igitur ex opinione probabili falsa nullum opus bonum fieri potest.

269. Deinde sic ratiocinatur: Peccatum, juxta D. Augustinum & S. Thomam, est factum, dictum, concupitum contra legem æternam: Sed opus factum ex opinione probabili falsa, ab æterna lege diffidet: Igitur tale opus peccatum est. Unde Augustinus serm. 44. de diversis cap. 6. ait quod nisi homo secundum justitiam regulam direxerit actus suos, in errorem iniquitatis impingit; & D. Thomas 2. 2. qu. 19. art. 4. docet bonitatem voluntatis pendere ex lege æterna. Ex quo sequitur voluntatem, cum æterna lege pugnantem, bonam non esse, ac proinde pravam esse.

270. Tertio arguit ex verbis illis Apostoli ad Roman. 14. Quod non est ex fide, peccatum est, quod de vera & Christiana fide D. Augustinus & S. Bernardus intelligunt; aut si de conscientia accipiantur, ut vult S. Thomas, certe de conscientia intelligendum est quam dirigit fides, ut idem significat: unde cum opus procedens ex opinione probabili falsa, non sit ex fide, nec ab ea dirigatur, peccatum est.

271. Denique objicit: Si opinio probabili falsa, ratione ignorantie invincibilis, à peccato excusaret, sequeretur quod merè opinantium melior esset conditio, quam eorum qui veritatem cognoscunt; illi enim excusarentur à peccato, non verò isti: Sed hoc videtur absurdum: Ergo & illud.

272. Hæc sunt præcipua Wendrochij fundamenta, quæ si quid probant, ostendunt non solum non licere sequi opinionem probabilem, sed nec probabiliorem, imò nec probabilissimam; cum contingere possit, ut supra dicebamus, quod opinio probabilissima sit falsa, & legi æternæ contraria; unde hæc argumenta contra ipsum militant, & ab eo solvenda sunt: cum ille sect. 4. s. 1. expresse doceat, è duabus opinionibus contrariis licere amplecti probabiliorem: videat ergo quomodo tela projecta in ipsum projicientem redeant. Hoc premisso:

273. Ad primum argumentum respondeo negando Majorem, & Minorem: utraque enim propositio falsa est, & à communi Theologorum sensu aliena. In primis falsum est, sine gratia nullum opus bonum fieri posse: licet enim sine illa non possit fieri ullum opus bonum bonitate supernaturali, & meritoria vite æternæ, potest tamen sine illa elici opus bonum bonitate morali naturali, seu opus honestum & rationi consonum, v. g. colere parentes, subvenire egenis, diligere amicos &c. ut expresse docet S. Thomas qu. 24. de verit. art. 14. ubi querit, Num liberum arbitrium possit in bonum sine gratia? Et respondet, Quod nulla res agit ultra suam speciem: sed secundum exigentiam sue speciei, unaquaqueque res agere potest, cum nulla res propria actione destinatur. Est autem duplex

Tom. I. I.

A bonum; quoddam quod est nature humane proportionatum; quoddam verò quod excedit humane nature facultatem: puta iste actus, qui est dare elemosynam, est bonum proportionatum viribus humanis, secundum quod ex quadam naturali dilectione vel benignitate homo ad hoc movetur, excedit autem humane nature facultatem, secundum quod homo ad hoc inducitur ex charitate, quæ mentem hominis Deo unit. Ad hoc ergo bonum, quod est supra naturam humanam, constat liberum arbitrium non posse sine gratia: quia per hujusmodi bonum homo vitam æternam meretur; constat autem quod sine gratia homo mereri non potest. Illud autem bonum, quod est nature humane proportionatum, potest homo per liberum arbitrium explere. De quo plura contra Bajum & Jansenium dicemus in tractatu de gratia. *Disp. 1. art. 3.*

B Similiter falsum est quod addit Wendrochius, nempe gratiam nunquam esse sine cognitione veritatis, & ardore charitatis: cum enim ignorantia inculpata & invincibilis juris saltem positivi excuset à peccato, ut ipse fatetur sect. 3. s. 7. stare potest cum gratia habituali & sanctificante, quæ solum per peccatum expellitur. Similiter etiam dari potest gratia actualis sine charitatis ardore, ut patet in attritione concepta ex metu gehennæ; illa enim procedit à gratia auxiliante, & justificationem præveniente, sive ut loquitur Tridentinum, à Spiritu Sancto nondum inhabitante animam, sed eam mouente ac disponente ad justificationem in sacramento obtinendam: unde perperam Adversarius falsum illud dogma Tridentino affigit. Malè etiam usurpat illud quod Ecclesia de Spiritu Sancto canit: Sine tuo numine nihil est in homine, nihil est innoxium: sensus enim est hominem sine auxilio Spiritus Sancti, vel generali, vel speciali, vel ordinis naturalis, vel supernaturalis, nullum opus bonum & honestum posse efficere, nec ullam veritatem etiam naturalem agnoscere; non verò per hoc significatur, hominem indigere gratiâ sanctificante, vel speciali ac supernaturali Spiritus Sancti auxilio, ad opera bona & honesta ordinis naturalis elicienda, & veritates naturales cognoscendas. Unde D. Thomas 1. 2. qu. 109. art. 1. ad 1. exponens hæc verba Apostoli 1. ad Corinth. 12. Nemo potest dicere Dominus Iesus, nisi in Spiritu Sancto, & ista Ambrosij, Omne verum à quocunque dicitur, à Spiritu Sancto est; sic ait: Dicendum quod omne verum à quocunque dicitur, est à Spiritu Sancto, sicut ab infundente naturale lumen, & movente ad intelligendum & loquendum veritatem; non autem sicut ab inhabitante per gratiam gratum facientem, vel sicut largiente aliquod habituale donum nature superadditum: Sed hoc solum est in quibusdam veris cognoscendis & loquendis, & maxime in illis quæ pertinent ad fidem, de quibus Apostolus loquebatur. Et super caput 15. Ioan. lect. 1. exponens verba illa Christi, sine me nihil potestis facere, subdit: Opera nostra aut sunt virtute nature, aut ex gratia divina: si virtute nature, cum omnes motus nature sint ab ipso Verbo Dei, nulla natura ad aliquid faciendum moveri potest sine ipso: si verò virtute gratia, cum ipse sit author gratia, manifestum est quod nullum opus meritorium sine ipso fieri potest.

C Ad secundum respondeo, quod quando à D. Augustino peccatum definitur factum, dictum, vel concupitum contra legem æternam, hoc intelligendum est de lege æterna, ut intimata & participata à dictamine rationis, quod est proxima regula actuum humanorum, & quedam æternæ

275. **R** e ij